

Ifjúsági.Sport.Befogadás

30 órás képzési modul

A projekt során megvalósított tapasztalatcsere eredményeképpen, a nemzeti és nemzetközi online találkozók során megismert gyakorlatok alapján, a közösen kialakított minőségi és sikerkritériumok mentén alakítottuk ki az alábbi 30 órás képzési modult (amely 60 órára is könnyen bővíthető) ifjúságsegítő, edzők és testnevelő tanárok számára.

A képzési modul célja, hogy az ifjúsági és iskolai sportközösségeket befogadóbbá tegye a marginalizált és kiszolgáltatott fiatalok felé azáltal, hogy az edzőket és testnevelő tanárokat megtanítja a sport általi nevelés megközelítés széles körű alkalmazására, illetve rávilágít a sport nevelők személyes felelősségére is.

Speciális pedagógiai célok:

- A résztvevők megértsék a sport általi nevelés elméletét és felfedezzék gyakorlati lehetőségeit,
- A résztvevők érzékenyebbé és empatikusabbá váljanak a marginalizált, hátrányos helyzetű, illetve veszélyeztetett fiatalok felé,
- A résztvevők képessé váljanak a különféle diszkrimináció és a hátrányos megkülönböztetés kérdéseinek kezelésére és ezekben a helyzetekben megfelelő pedagógiai eszközökkel segíteni tudják a sportközösség befogadóbbá tételét.

Tartalom:

1. A sport általi nevelés

Számos szociológiai kutatás határozza meg úgy a sportot, mint "globális társadalmi tényezőt", amely értékeket hordoz magában, illetve hoz létre. Fontos különbséget tenni közöttük, hogy mit jelent a sport, mint társadalmi tényező, és hogy mit jelent a sport és testmozgás, mint nevelési eszköz. Először szükségünk van olyan tanulási célokra, amelyekkel a bevont résztvevők (tanulók) egyetértenek. A sport nevelési szerepének kiteljesítése azt jelenti, hogy a sport eredeti céljai helyett a közös tanulási célok kerülnek előtérbe. Ezen a ponton különbséget kell tennünk három jól körülhatárolható megközelítés: a sportra nevelés, a sporttal nevelés és a sport általi nevelés között. A három megközelítést először Henning Eichber írta le, amelyet az alábbi táblázatban foglaltunk össze:

	Sportra nevelés	Sporttal nevelés	Sport általi nevelés
Miért?	A sportért magáért	A hasznaiért	Az életért
Elsődleges célja	A sport gyakorlásához szükséges kompetenciák fejlesztése	Az egészségért és jólétért	Személyes fejlődésért és a társadalmi változásért
Megközelítés	Technikai és készség szintű	Funkcionális	Egzisztenciális és szociokulturális
Távlati célja	Siker: versengés és győzelem	Jobb működés	Aktív állampolgár
Eredménye	Díjak, kupák, egyre jobb technika	Társadalmi jólét	Egyéni és közösségi kiteljesedés (béke, demokrácia, közjó)

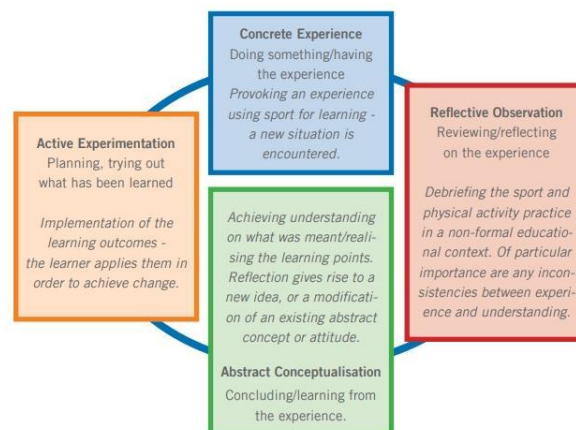
A hagyományos sportklubok többségét a sportteljesítmény vezérli elsősorban. Ezekben az esetekben a jellemző nevelési megközelítés a sportra nevelés lesz, hiszen a teljesítmény növelését és eredményességét célzó kompetenciák fejlesztésén van a hangsúly. A sportra nevelés esetében a sport maga a legfontosabb cél, a sport megvalósításának fizikai és technikai javítása. Ilyen értelemben ezt a megközelítést leginkább a versenysportban alkalmazzák, illetve fejlesztik maximumra. A nem-formális nevelés szempontjából nézve ez a megközelítés, bár fontos és ismerete előnyt jelent, kevésbé érdekes.

A sporttal nevelés valamivel összetettebb, hiszen a teljesítmény és eredményesség mellett más jóléttel (testi, lelki, közösségi) kapcsolatos speciális célok is szerepet kapnak a nevelési megközelítésben. A sportolás önmaga is eredményez számos olyan kompetencia fejlődését, amely könnyen átvihető az élet más területére. Ebben az esetben a sportra nevelés céljai összehangolódnak a közösségi és jóléti célokkal. Ebben az esetben a sportnak hangsúlyozzuk a jóléti és közösségi kompetenciák fejlesztését eredményező elemeit (együttműködés, csapatmunka, fairplay, igazságosság, átláthatóság, egészséges életmód, játék öröme, egyenlőség, épség és biztonság stb.) és tudatosan mozgósítjuk a sport ezirányú hatásait. A modern tömegsport mozgalmak és sport közösségek többsége érzékelhetően és eredményesen alkalmazza ezt a megközelítést.

A sport általi nevelés a mélyebb, hosszabb távú célok mentén holisztikus (testi, lelki, szellemi, szociális) megközelítésben valósul meg, vagyis szem előtt tartja az embert, mint testi, szellemi, érzelmi, értékhordozó és közösségi lényt. Ebben a megközelítésben a sport teljesítménnyel és eredményességgel összefüggő célok másodlagossá válnak és a sport a közösségi, életvezetési nevelési célok eszközévé válik egy fenntartható pozitív társadalmi változás irányában. A tervezett és átgondolt tanulási folyamat egyértelmű, reális és mérhető tanulási célok mentén valósul meg. A sport általi nevelés az emberek békés és demokratikus

egymás mellett élését segíti. A sport általi nevelés olyan társadalmi változásokat támogat, amelyek a társadalmi igazságosság, a jogegyenlőség, az Emberi Jogok és a demokrácia fejlődését szolgálják úgy, hogy az ehhez szükséges egyéni kompetenciákat fejleszti élethosszig. Legfontosabb alapértékei: a szolidaritás, a szabadság, a közösségi összetartozás (testvériség), a különböző identitások tisztelete, az emberi méltóság védelme és a kultúrák közötti kölcsönös tiszteleten alapuló párbeszéd. A sport általi nevelés egy biztonságos tanulási és elgondolkodásra alkalmas környezetet teremt. Módszertani szempontból úgy működik, hogy a sportot és egyéb mozgásos gyakorlatokat formájukban és tartalmukban igazítja, adaptálja a kitűzött nevelési célokhoz. Ez a megközelítés nem alkalmaz semmilyen olyan gyakorlatot, amelyben a sport technikai és teljesítmény fejlesztés kerül előtérbe. A verseny, a küzdelem és a versengés része maradhat a gyakorlatoknak, de nem lehet a végső, vagy elsődleges cél, nem uralhatja öncélúan a tevékenységet. A verseny és a küzdelem ugyanúgy nevelés eszközzé válik, mint maga a sport és a testmozgás. Ahhoz, hogy jobban megértsük ezt a megközelítést, tekintsük át David Kolb 9 tapasztalati tanulás ciklusát (lásd következő ábra).

Kolb's Experiential learning cycle® linked with ETS

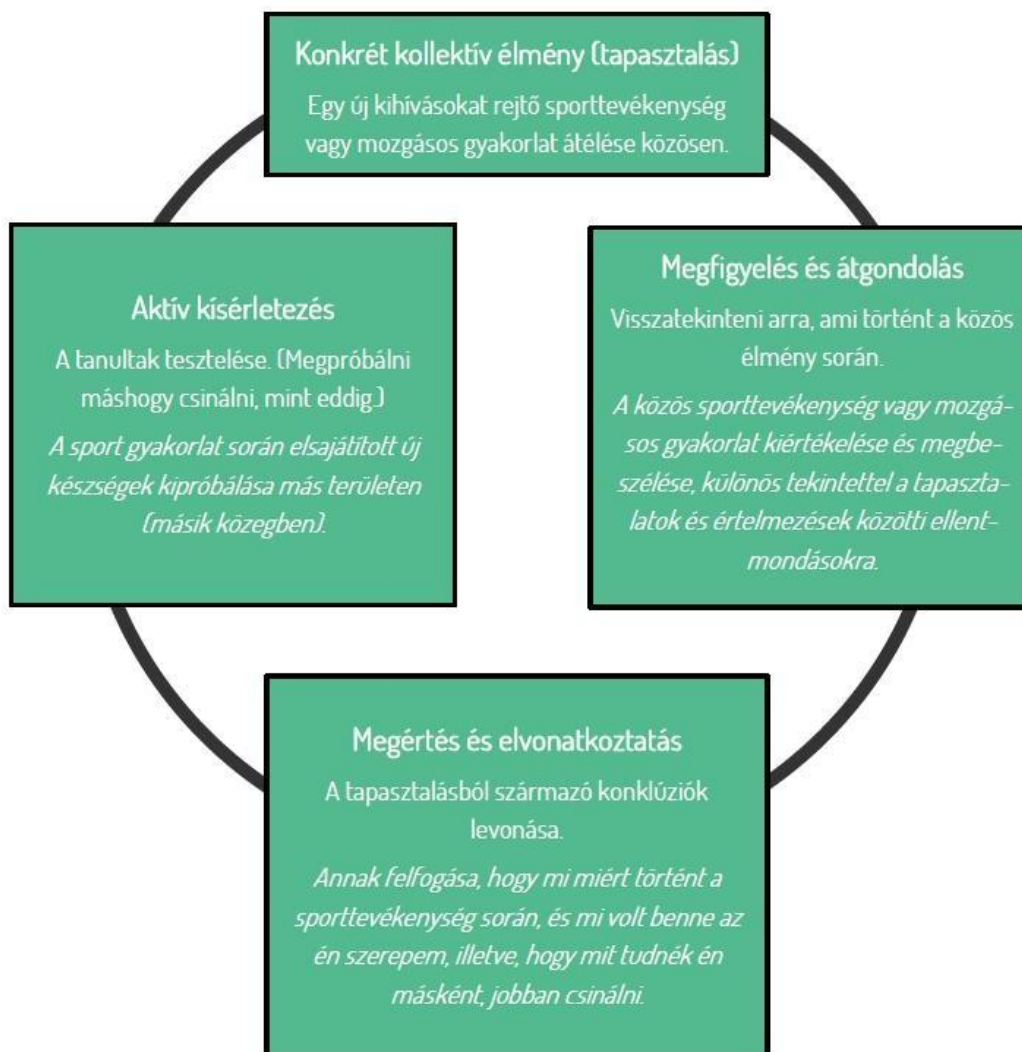

A sport általi nevelés során a tapasztalati tényező, a közös élmény a sport vagy testmozgásos tevékenység, amelyet a tanulási célokhoz igazítunk. A résztvevők (a tanulók) közösen átélnek és egy vezetett megbeszélésen közösen gondolják át, mi történt. A visszatekintés és átgondolás segít a részletesebb megértésben, a szükséges következtetések levonásában és elindítja az elvárt változást egyéni és közösségi szinten is. Az így elsajátított készségeket és ismereteket a tanulók könnyebben átvihetik életük más területeire is (iskola, munkahely, család, közelet, ... stb.). A sport általi tanulási környezet megteremtése nagyon fontos, körültekintően kell meghatározni a tanulási célokat és az elvárt tanulási eredményeket. Át kell gondolni, milyen kompetenciák hiányoznak és fontosak az adott közösségnek, mi segíti leginkább az adott csoport fejlődését. A sport általi nevelés megvalósítójának meg kell értenie, hogy a célközösségben milyen kompetenciák fejlesztése szükséges, milyen problémákkal küzd az adott csoport, mi gátolja a közösség békés és eredményes működését. A megcélzott problémák lehetnek akár egyéni szinten (önbizalom, önértékelés, foglalkoztathatóság, kirekesztettség), vagy lehetnek közösségi szinten is (rasszizmus, diszkrimináció, konfliktusok stb.). Ez a tapasztalati tanulási ciklus első fázisa. A tanulási célok formalizálása nem elegendő az elvárt tanulási eredmények biztosításához. A nevelési tevékenységnek folyamatosnak és következetesnek kell lennie. A folyamatos és következetes értékelés, közös átbeszélés

eredményezi a heti elvárt tanulási kimenetet. Ez a tapasztalati tanulási ciklus második és harmadik fázisa. Mindegyik fázis céljait reálisan kell megtervezni úgy, hogy azokat könnyen tudjuk értékelni. Az egyes fázisok közötti összhang, és a fő tanulási célokhoz való illeszkedésük határozza meg a tanulási folyamat sikerét. Mindemellett megfelelő időt is kell biztosítani a tapasztalati tanulás biztonságos kialakulásához egyéni és közösségi szinten egyaránt. Időt és figyelmet kell biztosítani a viselkedési normák és formák változásához, és arra is figyelni, hogy

az elsajátított készségek átvihetőek és alkalmazhatóak legyenek a sport közösségen kívüli életterekbe is. A sport általi nevelési tervet más oktatási és nevelési rendszerekkel, valamint a hosszútávú társadalompolitikai és oktatáspolitikai igényekkel is érdemes összehangolni.

David Kolb Tapasztalati Tanulás Ciklusa¹⁰ a sport általi nevelés során

Hartmann és Kwauk értelmezésében elméletében kétféle hosszútávú nevelés-filozófiai megközelítés létezik: az úgynevezett hatalmi vízió, amely szerint a sportnak ki kell szolgálni és meg kell erősíteni a fennálló társadalmi rendet, annak minden hibájával együtt, a másik progresszív vízió szerint pedig a sport hozzájárul a szükségszerű társadalmi változásokhoz, felvállalva az ezzel járó esetleges ellenállást is.¹¹ Ez a két megközelítés részben, de nem teljes mértékben párhuzamba állítható a sporttal neveléssel és a sport általi neveléssel.

A sport általi nevelés minőségének megállapításához szükséges áttekinteni az értékelés szempontjait. A sport nevelési funkciójának alkalmazása magába foglalja az értékelését is. Módszertani szempontból más kritériumok és indikátorok alapján értékeljük az attitűdök és viselkedésminták megváltozását, mint a sportteljesítményt. Kétségtelenül nem egyszerű a sportközösségek számára, hogy a diszkrimináció megelőzése, a szociabilitás és szocializáció mérésére indikátorokat határozzanak meg. Míg egy sportoló gyermek fizikai teljesítményének fejlődése könnyen mérhető, addig például egy tinédzser szexuális felvilágosításának mérése, bár fontosabb, de jóval nehezebb feladat. Mindemellett a sport során elért nevelési eredmények mérése legalább ilyen fontos. Habár nem egyszerű feladat a sport nevelési hozzájárulásának helyét és szerepét meghatározni, mégsem tántoríthat el bennünket a hatalmas nevelési/ tanulási lehetőségek kiaknázásától.

2. Marginalizált és kiszolgáltatott fiatalok iránti érzékenység

"Meggfogadjuk, hogy mindenkit kiszabadítunk a szegénység, a nélkülözés, a szenvedés és mindenféle megkülönböztetés folyamatos rabságából." **Mandela Nelson**

A nevelők és oktatók egyértelmű nyitottságot és proaktív hozzáállást kell tanúsítsanak a marginalizált csoportok és szervezeteik iránt, olyan fiatalok felé, akik általában kevésbé képviseltetik magukat, kevesebb lehetőségük van arra, hogy hallassák hangjukat, vagy lehetőségeikkel éljenek. Ilyen csoportok az etnikai kisebbségek, a migránsok és menekültek, a lányok, az LMBTQI-személyek, az ifjúsági lét közösségi és gazdasági kihívásaival szembesülő fiatalok. E tekintetben különös figyelmet kell fordítanunk azokra a fiatalokra, akik nem dolgoznak és nem is vesznek részt képzésben. Ez azt is jelenti, hogy különleges intézkedéseket (vagy elképzeléseket) kell bevezetni e csoportok támogatására, hogy hozzáférjenek a sportközösségekhez.

2017-ben a 16–29 éves fiatalok szegénységi vagy társadalmi kirekesztési aránya 27,7% volt az EU-28-ban, ami körülbelül 21,8 millió fiatalnak (Eurostat) felel meg. Az etnikai származáson alapuló megkülönböztetést továbbra is az eu-ban az előítéletek legelterjedtebb formájának tekintik (64%), amelyet a szexuális irányultságon (58%), a nemi identitáson (56%), a valláson vagy meggyőződésen (50%), a fogyatékosságon (50%)) alapuló megkülönböztetés követ. A diszkriminált csoportba tartók esetében: a szexuális irányultság alapján megkülönböztettek 32%-a, az etnikai kisebbséghez tartozók 30%-a tapasztalt valamilyen formájú diszkriminációt (Eurobarométer 2015).

Az Európai Unió Alapjogi Chartája 21. cikke.

A fiatalok körülbelül egyharmada különféle okok miatt nem fér hozzá a sporthoz: szegénység, diszkrimináció, a befogadás hiánya, csúfolódás, verbális vagy fizikai agresszió, körülmények alkalmatlansága, fizikai és emberi feltételek hiánya stb.

Ezen ifjúsági csoportok kezelése, szerepvállalása és bevonása megváltoztathatja a sportközösségeket, és hosszú távú megoldásokat kínálhat a marginalizálódás, a megkülönböztetés és a szegénység által okozott problémákra.

További források:

Az Európai Bizottság a megkülönböztetés és az intolerancia ellen (Európai Tanács). Az magyar ország jelentéseket itt töltheti le:
<https://www.coe.int/en/web/european-commission-against-racism-and-intolerance/country-monitoring>

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége **2018-as alapjogijelentése:**
<https://fra.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/annual-reports/fundamental-rights-2018>

Vessen egy pillantást a finn roma ifjúságpolitikára, amely megmutatja, hogyan lehet kezelni a szegénységet és a megkülönböztetést egy nem privileged csoportban.
<https://stm.fi/en/participation-roma>

Az ifjúsági hajléktalanság vége: emberi jogi útmutató (Megjelent a FEANTSA). Itt tölthető le:
<https://www.feantsa.org/en/report/2016/12/07/youth?bcParent=27>

A felvétel témájáról több kiadványt is letölthet a **SALTO-integráció** weboldaláról:

Ajánlott:

- **Urban Solutions** - megérinti a tehetségét a városi fiatalok

- **Érték a különbség** - Resource Pack

- **Fiatalok és szélsőségesesség** - Erőforrás csomagok

<https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/inclusionpublications/>

- Az Erasmus+ program befogadási és sokszínűségi stratégiáját itt töltheti le:
<https://www.salto-youth.net/rc/inclusion/inclusionstrategy/aboutid/>

8 Lépés az inkluzív ifjúsági munka felé (az Ír Nemzeti Ifjúsági Tanács által kiadott kiváló eszköztár). Itt tölthető le:
<http://www.youth.ie/nyci/8-Steps-Inclusive-Youthwork>

Lásd ezt a nemek közötti egyenlőséget előmozdító globális fellépést:

<https://dayofthegirl.globalgoals.org/>

3. Pedagógiai eszközök az ifjúsági sportközösségekben tapasztalható megkülönböztetés és befogadás kezelésére

Az alábbi linken letöltheti a Mozgásban a Tanulás című kézikönyvet, amely elméleti és gyakorlati iránymutatást is ad: Számos pedagógiai gyakorlatot talál különböző témákban itt:

[Kiadványok – ThroughSport.EU](#)

Továbbá itt található további három angol nyelvű kiadvány is

1. Outsport Toolkit – az LMBTQI emberek bevonásáról
2. Önkéntesség a sportban – különböző kérdésekben, mint például a fogyatékoság
3. Sport az aktív társadalmi részvételért – több területen

<https://www.throughsport.eu/resources/>

A képzés vázlata

Ideális képzés edzők és testnevelő tanárok számára (30 óra – 3 teljes nap, de 4 napra is szétosztható) 1 szakasz = kétszer 120 perc szünettel

1. szakasz

A) Bevezető ülés a résztvevők, trénerek, célkitűzések, program, módszertan és tartalmának bemutatására. Ellenőrizzük a résztvevők elvárásait, és készítjük fel őket a várható érzékenyebb témákra, közös szabályok elfogadása.

B) A sport általi nevelés bemutatása, a fenti 1. pont alapján. Javasolt gyakorlat: Csinálj két csapatot és enged hogy játszanak egy labda sportot (amely feltételei adottak). Az első 10 percben arra kérd őket, hogy a nyeresre játszanak és minden más szempontot rendeljenek a verseny alá. A második 10 percben ültesd le őket, és beszéljessenek arról, miként járulhat hozzá ez a sport a képességeik, viselkedésük és egészségük fejlesztéséhez. A harmadik 10 percben adj mindenkinek egy szerepkártyát (különböző szocio-kulturális háttérrel), és kérd meg őket, hogy játszanak ennek megfelelően, majd vitassátok meg, miként változott meg a viselkedésük a sporttevékenység során. A végén ismét vázold fel a sport nevelés három formáját az 1. pont alapján.

2. szakasz

A) Mutasd be, mit jelent a befogadás, és a különböző hátrányosan megkülönböztetett csoportokat a fenti 2. pont alapján. Gyűjtsd össze az érveket a csoporttal közösen, hogy miért fontos a társadalmi befogadás a sportban, mit eredményez az elitista tömegsport és miért lesz jobb, ha sokféle háttérű fiatal együtt sportol.

B) A végén mutasd be az Emberi Jogokat a [Kompasz kézikönyv](#) első fejezete alapján. Vitassátok meg, hogy miért tekinthető egyfajta emberi jognak a sportban való részvétel is. Kiknek van könnyű, kiknek nehéz és kiknek nincs semmilyen hozzáférése a sporthoz?

C) Vezesd le a "Play for your right" című gyakorlatot, amely a „[Sport for Active Citizenship Toolkit](#)” 27-29. oldalán található.

3. szakasz

A) Mitől lesz befogadó típusú edző / PE tanár valakiből? Milyen kompetenciákra van szükség ahhoz, hogy egy sportoktató befogadó legyen, és hogy a sportcsapatuk befogadó legyen? Milyen kihívásokkal kell szembenézni egy iskolában vagy egy sportklubban? Beszéljétek meg a csoporttal, és gyűjtsetek össze az ötleteket egy flipchart-on.

B) A Mozgásban a Tanulás kézikönyv gyakorlatát vezesd le: IV.3. Tanulj játszani (oldal 49) a Move and Learn kézikönyvben. Beszéljétek meg a különböző coaching stílusokat és hogy miért fontos az edző/ tesitanár személyisége.

4. szakasz

A) Válassz egy érzékeny tematikát: Például LMBTQI fiatalok. Dolgozd fel a témát a résztvevőkkel az Outsport Toolkit 4. (angol nyelvű forrás) fejezete alapján, ahol részletesen kidolgoztuk az edzői kompetenciákat.

- B) Válaszd ki és vezesd le az 5 gyakorlat egyikét a csoporttal. Akár vond be a résztvevőket a gyakorlat kiválasztásába is. Vagy 2-3 fős teamekben kérd meg a résztvevőket, hogy vezessenek le néhány gyakorlatot a többieknek.

5. szakasz

- A) Nézd át mind a 4 kézikönyvet és válaszd ki azt a területet, gyakorlatot, amely a résztvevőid számára a legérdekesebb lehet. (A képzés elején felkérhetsz néhány résztvevői párost, hogy vállalkozzanak egy-egy gyakorlat levezetésére a képzés utolsó napján.)
- B) Az utolsó napon kipróbált gyakorlatokat alaposan dolgozzátok fel pedagógiai szempontokból: kikkel, mikor, hogyan hajtják végre a kiválasztott gyakorlatot. Vitassátok meg a gyakorlat kihívásait, nehézségeit, érzékeny pontjait és az ezekre adható megoldásokat illetve a résztvevők által elképzelhető variációkat. Kérd meg őket, hogy gondolják át munkahelyi valóságukat, és hogyan tudnák ezt a gyakorlatot a fiatalokkal megcsinálni.

6. szakasz

- A) A résztvevők következtetéseinek megvitatása és értékelés (online űrlap vagy néhány interaktív gyakorlat segítségével)